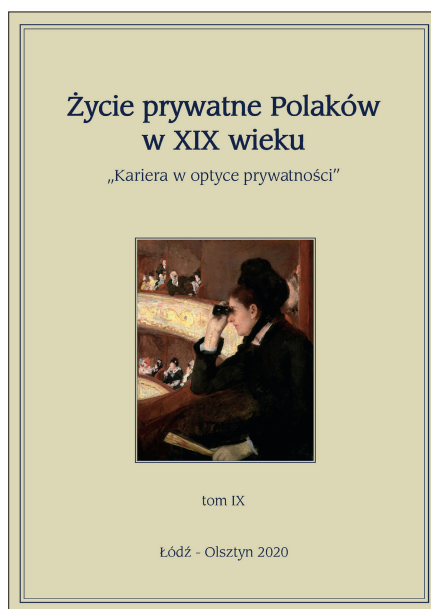

<https://doi.org/10.18778/1644-857X.20.02.11>

***Życie prywatne Polaków w XIX wieku, t. IX (Kariera w optyce prywatności)*, red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź–Olsztyn 2020, ss. 364.**

Współczesna nauka coraz częściej wykracza poza ramy tradycyjnych dziedzin, czego przejawem jest m.in. wzmożone zainteresowanie dyscyplinami hybrydowymi, takimi jak historia społeczna. Zyskujący na popularności postulat interdyscyplinarności realizowany jest w znanej i cenionej serii wydawniczej *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, której redaktorami naukowymi są Jarosław Kita oraz Maria Korybut-Marciniak. W jej kolejnym, dziewiątym już tomie, zatytułowanym *Kariera w optyce prywatności*, podjęta została tematyka rozmaicie rozumianych karier XIX-wiecznych Polek i Polaków.

Na publikację składa się 19 artykułów autorstwa badaczy związanych z ośrodkami naukowymi w Poznaniu, Łodzi, Warszawie, Olsztynie, Lublinie, Krakowie, Puławsku, Częstochowie, Opinogórze i Dęblinie, opatrzonych wprowadzeniem J. Kity i M. Korybut-Marciniak, dodatkowo uzupełnionych obszerną bibliografią. Poszczególne rozdziały różnią się pod względem objętości, a także podejmowanej przez Autorów tematyki, wszystkie jednak łączy motyw przewodni zaakcentowany w tytule tomu. Jak podkreślili Redaktorzy, celem prezentowanego wydawnictwa było przedstawienie odświeżonego

pojęcia do kwestii kariery, rozumianej jako: „kierunki działania jednostki i grupy, z ustaleniem stanu początkowego – punktu startu, i końcowego – mety, ze zmianami materialnymi, mentalnościowymi, psychologicznymi, pozycji w hierarchii społecznej, jakie dokonują się w przeciągu ludzkiego życia¹, czyli unikatową sekwencję zawodów i stanowisk, wartości oraz ról odgrywanych przez jednostkę”². Na łamach książki w nowym świetle ukazano grupy społeczne, zreinterpretowano biografie znanych, a także przedstawiono życiorysy mniej rozpoznawalnych postaci, ze szczególnym uwzględnieniem prywatnych uwarunkowań karier.

Tom został podzielony na cztery obszary tematyczne. Pierwszy z nich dotyczy karier w kręgach wojskowych i politycznych. Otwiera go tekst Krzysztofa Marchlewicza pt. *Generał Jan Nepomucen Umiński (1778–1851). Biografia jeszcze ciekawsza*. Autor w swoim artykule zwrócił uwagę na pewien aspekt życiorysu J.N. Umińskiego – jego słabość do hazardu i życia ponad stan prowadzących w konsekwencji do ruiny finansowej. Marchlewicz przywołując te mniej oficjalne szczegóły biografii generała, zastanowił się, jaki mogły mieć one wpływ na jego karierę publiczną i sposób postrzegania przez ówczesnych. W tym celu skupił się głównie na angielskim etapie życia tytułowego bohatera³. Mieszkając na Wyspach Brytyjskich, J.N. Umiński kilkakrotnie przebywał w więzieniach z powodu zaciągniętych długów, zawsze jednak udawało mu się z nich wydostać dzięki życzliwości wspierających go finansowo przyjaciół. Jednak, jak zauważył Autor, mimo nieporadności finansowej generała, która doprowadziła do skonfliktowania z rodziną i częścią przyjaciół, J.N. Umiński nadal cieszył się estymą. Jego wcześniejsze zasługi brały górę nad słabościami.

Artykuł *Ludwik Wołowski (1810–1876): potomek Eliszy Szora, polski powstaniec, francuski senator* napisał Rafał Dobek. Jego celem było przedstawienie najmniej znanego aspektu życia L. Wołowskiego: jego żydowskiego pochodzenia i wynikających stąd koneksji rodzinnych. Jak zauważył Autor, tytułowy bohater znany jest zarówno polskim, jak i francuskim historykom, przy czym pierwszy w swoich dociekaniach skupiają się na postaci L. Wołowskiego

¹ J. Kita, M. Korybut-Marciniak, *Kariera w optyce prywatności – wprowadzenie*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. eorundem, Łódź–Olsztyn 2020, s. 9.

² *Ibidem*.

³ K. Marchlewicz, *Generał Jan Nepomucen Umiński (1778–1851). Biografia jeszcze ciekawsza*, [w:] *ibidem*, s. 23.

jako powstańca listopadowego i emigranta nad Sekwaną, z kolei drudzy eksponują jego francuski dorobek naukowy i polityczny. Naprzeciw pomijaniu kwestii pochodzenia, życia rodzinnego i prywatnego w debacie o L. Wołowskim wyszedł R. Dobek, starając się w przywołanym tekście uzupełnić tę lukę w biografii.

W kolejnym rozdziale Tomasz Osiński dowiódł, że akta notarialne stwarzają szerokie perspektywy badawcze w zakresie tematu życia codziennego w XIX w. W powstałym na bazie licznych materiałów archiwalnych artykule pt. „*W przypadku zaś takim gdyby zeznający poszedłszy na wojnę zginął*”. *Wojskowi wśród klientów notariuszy lubelskich i zamojskich w latach 1810–1814* Autor zaprezentował wachlarz czynności prawnych dokonywanych przez żołnierzy armii Księstwa Warszawskiego u notariuszy lubelskich i zamojskich we wspomnianym okresie. Na podstawie zgromadzonych przez T. Osińskiego źródeł można wnioskować, że kariera wojskowa nie zwalniała z dbania o własne interesy, a nawet, przez niebezpieczeństwo przedwczesnej utraty życia, wzmocniała potrzebę regulowania kwestii takich jak zabezpieczenie rodziny, sprawy spadkowe, kredytowe.

Jolanta Załęczny, poddając analizie dziennik rosyjskiego prezydenta Warszawy – Sokrata Starynkiewicza, rzuciła nowe światło na jego biografię⁴. Autorka przybliżając jego działania prowadzące do rozwoju miasta, podkreślała uznanie, jakie zyskiwał w oczach warszawiaków, oraz niechęć, z jaką traktowali go Rosjanie. Dzięki interpretacji zapisków S. Starynkiewicza dokonanej przez J. Załęczny można wnioskować, że praca zawodowa była płaszczyzną, na której prezydent znajdował ukojenie, niwelując niepowodzenia, których doświadczał w życiu prywatnym.

W drugim kręgu tematycznym wyeksponowane zostały kariery muzyków, kompozytorów, literatów i naukowców. Małgorzata Gumper, korzystając z prywatnej korespondencji Michała Kleofasa Ogińskiego z córką Emmą, nakreśliła mniej znane oblicze tego polityka i kompozytora⁵. Nieoficjalne listy wydają się świetnym źródłem do odtwarzania intymnego życia jednostki, co potwierdziła analiza dokonana przez Autorkę. Wiadomości M.K. Ogińskiego

⁴ J. Załęczny, *Prywatność zdominowana przez służbę – życie prywatne w cieniu kariery rosyjskiego prezydenta polskiej Warszawy (w świetle jego dziennika)*, [w:] *ibidem*, s. 57–71.

⁵ M. Gumper, *Polityk, kompozytor... ojciec – mniej znane oblicze Michała Kleofasa Ogińskiego, ukazane w listach do córki z lat 1827–1833*, [w:] *ibidem*, s. 75–100.

kierowane do córki odsłaniały zupełnie inne oblicze kompozytora – w ich świetle jawi się on odbiorcom jako osoba borykająca się z konsekwencjami przeszłych wyborów, niegodząca się z narastającą słabością będącą następstwem chorób i wieku. Osobiste zapiski M.K. Ogińskiego pozwalają na przyjrzenie się nieznanemu aspektowi jego biografii i odsłaniają najintymniejsze zakątki jego osobowości.

Źródła epistolograficzne stanowiły również podstawę rozważań Aldony Łyszkowskiej, która korzystając z listów Elizy z Branickich Krasińskiej, nakreśliła sylwetkę jej męża – Zygmunta Krasińskiego⁶. Interpretacja korespondencji E. Krasińskiej pozwoliła sformułować Autorce wnioski, że wbrew powszechnej opinii na temat poety, był on dobrym mężem, zaangażowanym w relację z partnerką. Mimo że para realizowała wzorzec XIX-wiecznego, zaaranżowanego małżeństwa, w którym to mężczyzna stał na uprzywilejowanej pozycji, Eliza spełniała się w tym związku, wspierając męża i kibicując mu w podejmowanych działaniach. Troskę tę Z. Krasiński docenił jednak dopiero pod koniec życia, odrzucając niejako towarzyszące mu przez większość czasu romantyczne wyobrażenie miłości.

Temat prywatności w cieniu publiczności podjęła zaś Marta Chudecka⁷. Podstawą do rozważań Autorki została historia skrzypka Apolinarego Kątskiego. Chudecka, korzystając z zachowanych źródeł, odtworzyła publiczną aktywność artysty, która obejmowała m.in. dawane trasy koncertowe, działalność dobroczynną oraz założenie Instytutu Muzycznego. Autorka artykułu podkreśliła jednak, że „niewiele natomiast wiadomo o jego życiu prywatnym”⁸.

Kolejny artykuł wyszedł spod pióra Wojciecha Paduchowskiego⁹. Autor skupił się w nim na odtworzeniu pierwszego ćwierćwiecza życia Józefa Dietla – przyszłego prezydenta Krakowa. Paduchowski przeanalizował młodzieńcze lata balneologa, kładąc szczególny nacisk na jego życie emocjonalne i wpływ środowiska, zarówno tego rodzinnego, jak i przestrzeni kulturowej, na kształtowanie

⁶ A. Łyszkowska, „Każdego dnia cenię szlachetność i wzniosłość jego charakteru, świętość i piękno jego myśli”. Zygmunt Krasiński w świetle listów żony Elizy z Branickich Krasińskiej, [w:] *ibidem*, s. 101–115.

⁷ M. Chudecka, *Prywatność w cieniu publiczności. Apolinary Kątski – wirtuoz skrzypiec carskiego dworu*, [w:] *ibidem*, s. 117–129.

⁸ *Ibidem*, s. 121.

⁹ W. Paduchowski, *Między miłością braterską a samotnością – młodość Józefa Dietla, przyszłego prezydenta miasta Krakowa*, [w:] *ibidem*, s. 131–141.

jego osobowości. Tekst autorstwa W. Paduchowskiego rzucił nowe światło na znaną, choć wydawać by się mogło, nieco zapomnianą osobę Józefa Dietla.

Postać innego balneologa i naukowca została przedstawiona przez Urszulę Klembę w artykule pt. *Życie prywatne i działalność naukowa Stanisława Szczepana Zaleskiego (1858–1923)*. Autorka, poza przywołaniem znacznych dokonań tytułowej postaci na niwie zawodowej, skupiła się także na zaprezentowaniu jej ciekawego życia prywatnego, a także wkładu w wieloaspektowy rozwój Syberii. Aktywność na tym polu, a także fakt, że S. Zaleski związał swoje życie z ośrodkami naukowymi na terytorium Cesarstwa Rosyjskiego, sprawiła, iż w świetle literatury medycznej został pozbawiony polskiej narodowości i postrzegany jest bardziej jako naukowiec rosyjski. Autorka podkreśliła jednak, że „jego przynależność do Kościoła katolickiego, udzielanie się w polskich towarzystwach dobroczynnych na obczyźnie jest przejawem poczucia polskości”¹⁰.

Z rozdziału autorstwa Kingi Fink pt. *Muzyczna działalność Stanisława Bursy we Lwowie w latach 1888–1901 w świetle jego korespondencji* można dowiedzieć się, że przebieg kariery artystycznej tytułowego bohatera zależny był od wykonywanej na co dzień pracy urzędnika asekuracyjnego, która stanowiła jego podstawowe źródło utrzymania. O ile praktykowany zawód pozostawał w cieniu działalności muzycznej, a także pedagogicznej S. Bursy, o tyle, jak wykazała K. Fink, znacznie wpływał on na te sfery jego życia, chociażby z uwagi na konieczność podporządkowania się obowiązkom służbowym.

Nieszablonowo do tematu kariery podszedł Romuald Rydz. W rozdziale pt. *Tatry i Zakopane – miejsce rekreacji i wypoczynku polskich elit w drugiej połowie XIX wieku* Autor przybliżył historię rozwoju tego regionu, który dokonywał się na fali mody na odwiedzanie miejsc zapewniających bezpośredni kontakt z naturą, a także „idei relaksu jako koniecznej zmiany zajęć i sposobu życia”¹¹. Jak zauważył R. Rydz, najlepszym potwierdzeniem rosnącej popularności Tatr jako destynacji turystycznej, a także sanatoryjnej stało się przeobrażenie Zakopanego z małej wsi w jeden z najpopularniejszych kurortów w Polsce. Ponadto sława miejscowości

¹⁰ U. Klemba, *Życie prywatne i działalność naukowa Stanisława Szczepana Zaleskiego (1858–1923)*, [w:] *ibidem*, s. 154.

¹¹ R. Rydz, *Tatry i Zakopane – miejsce rekreacji i wypoczynku polskich elit w drugiej połowie XIX wieku*, [w:] *ibidem*, s. 170.

potęgowana była częstymi odwiedzinami postaci związanych z polską kulturą i nauką. Warto jednak zastanowić się, czy artykuł ten powinien znaleźć się w bloku *Kariery ludzi talentu – w przestrzeni sztuki, literatury i nauki*, skoro jego Autor skupił się na rozwoju tytułowego regionu.

Trzeci obszar tematyczny, zatytułowany *Kariery na niwie zawodowej*, otwiera tekst Wojciecha Jerzego Górczyka pt. *Baron Franciszek Girardot. Francuski lekarz emigrantem zarobkowym w Królestwie Polskim*. Autor skupił się w nim na zaprezentowaniu sylwetki lekarza, który zrezygnował z kontynuowania kariery, by móc wstąpić do wojska. Utrata nogi uniemożliwiła jednak F. Girardotowi dalszą służbę w armii, zmuszając go do szukania pracy. Bezrobotny baron w celach zarobkowych emigrował do Królestwa Polskiego, by tam prowadzić praktykę lekarską, zarówno od-, jak i bezpłatną.

Na temat trudu zawodu wykonywanego przez barona wypowiedziała się Marta Milewska w artykule pt. *Lekarz, kariera i opieka medyczna w drugiej połowie XIX wieku*. Dokonując analizy biografów Mariana Łążyńskiego, Aleksandra Macieszy, Anny Tomaszewicz-Dobrskiej, Autorka sformułowała wniosek, że praca lekarza w drugiej połowie XIX w. wiązała się z wieloma wyrzeczeniami. Leczenie w szpitalach, udzielanie porad medycznych czy odwiedzanie chorych w ich domach pochłaniało znaczną część dnia medyków, którym trudno było pogodzić obowiązkowi zawodowe z życiem prywatnym.

Z kolei o Krystianie Fryderyku Wendischu, przedstawicielu pierwszego pokolenia łódzkich przemysłowców, napisał Jarosław Kita¹². Autor przywołał tę postać m.in. dlatego, że kariera K.F. Wendischa może stanowić odzwierciedlenie losów całej grupy osób podejmujących aktywność gospodarczą w Łodzi przed 1830 r. Jak zauważył J. Kita, mimo że działania tej postaci nie utrwaliły się na długo w łódzkiej przestrzeni, to dzieło zapoczątkowane przez pierwsze pokolenie łódzkich przemysłowców, którego był znakomitym reprezentantem, było kontynuowane przez ich następców w późniejszych latach.

---

¹² J. Kita, *Nieudana kariera pierwszego łódzkiego przemysłowca*, [w:] *ibidem*, s. 239–254.

August Ostrowski stał się bohaterem rozdziału Anny Czernieckiej-Haberko i Karoliny Studnickiej-Mariańczyk¹³. Autorki przybliżyły biogram najstarszego syna Aleksandra i Heleny, który od początku był kształcony i przygotowywany do zarządzania domeną Ostrowskich. Stopniowo wprowadzany przez ojca do administrowania majątkiem, z czasem stał się jednym z najbardziej znanych działaczy ziemiańskich na terenach dawnej Rzeczypospolitej. We wspomnianym artykule pojawił się niestety błąd. Autorki przywołały treść aktu notarialnego z 1876 r., regulującego sprawę finansowe Korabitów Ostrowskich. Zgodnie z cytowanym tekstem: „Aleksander Ostrowski zrobił udziały majątkowe, przepisując na własność Augusta Ostrowskiego Dobra Silniczka, Barycz i Polichno, w wartości 40 000 rbs [...], na własność zaś Józefa Ostrowskiego Dobra Pukarzewów w wartości 15 000 rbs [...]”¹⁴. Zapis ten pomija Jana Leona Ostrowskiego i kwestię własności dóbr Radoszewnica i Borowe, a przypisuje Augustowi majątki, które nie znajdowały się pod jego bezpośrednim zarządem. Prawdopodobnie nieścisłość ta wynika z niedopatrzania ze strony A. Czernieckiej-Haberko i K. Studnickiej-Mariańczyk, gdyż w dalszej części tekstu można przeczytać, że „Radoszewnica notarialnie została przepisana Augustowi dopiero w roku 1876”¹⁵. Odnosząc się jeszcze do treści tego rozdziału, uważam, że jego dodatkową wartością byłoby wyciągnięcie przez Autorki bardziej ogólnych wniosków dotyczących grupy społecznej reprezentowanej przez A. Ostrowskiego.

Odpowiedzią Redaktorów publikacji na wzmożone zainteresowanie historią było wzbogacenie tomu o blok tematyczny *Kobieta wobec kariery – trudna sztuka kompromisu*. Tę część książki otwiera Maria Korybut-Marciniak artykułem *Męskie kariery – kobiece troski. Żony Polaków urzędników z guberni północno-zachodnich. Przypadek Anny Krydel*. Autorka, wykorzystując jako źródło do swoich badań korespondencję prywatną tytułowych bohaterów, odtworzyła pewne cechy charakterystyczne przedstawicieli tej grupy. Troski i niepokoje dotyczące sytuacji finansowej, służbowych wyjazdów męża i związana z nimi samotność, jak również obawy związane ze stanem zdrowia członków rodziny z pewnością

¹³ A. Czerniecka-Haberko, K. Studnicka-Mariańczyk, *August Ostrowski – ziemianin, obywatel*, [w:] *ibidem*, s. 255–268.

¹⁴ *Ibidem*, s. 261.

¹⁵ *Ibidem*, s. 263.

doskwierały nie tylko Annie Krydel, lecz także większości żon urzędników, co podkreśliła M. Korybut-Marciniak.

Z kolei o wpływie kariery zawodowej kobiet na życie rodzinne napisała Kinga Raińska¹⁶. Autorka w celu omówienia tego tematu prześledziła życiorysy trzech zasłużonych Polek – Marii Skłodowskiej-Curie, Marii Szymanowskiej oraz Elizy Orzeszkowej, zwracając szczególną uwagę na sferę ich prywatności. Raińska pod rozważę wzięła takie zagadnienia, jak reakcje mężów w obliczu karier żon, ewentualną rezygnację z obranej drogi zawodowej w przypadku zamałżpójścia, a także kwestię godzenia kariery zawodowej z życiem rodzinnym w XIX w.

Biogram nieco mniej rozpoznawalnej, aczkolwiek równie zasłużonej postaci zaprezentowała Anna Śmiechowicz w rozdziale pt. *Karolina Kocięcka – zapomniana cyklistka z Warszawy (przełom XIX i XX wieku)*. Autorka podkreśliła, że obranie kolarstwa jako ścieżki zawodowej przez K. Kocięcką były podparte jej dążeniami emancypacyjnymi. Równie modna, co kontrowersyjna jazda na rowerze była idealną płaszczyzną do afiszowania się z takimi hasłami. Upór i ciężka praca doprowadziły do tego, że cyklistka była pierwszą spośród polskich kobiet, które odniosły sukces i zrobiły karierę sportową.

Ostatni z artykułów został napisany przez Anitę Napierałę, która za cel postawiła sobie zaprezentowanie kariery lekarki Teodory Krajewskiej w świetle wspomnień i relacji prasowych¹⁷. Prześledzenie zmagania T. Krajewskiej z nieprzychylnym męskim środowiskiem medyków oraz akademików z jej perspektywy pozwala poznać przeemyślenia, refleksje, a także pewne wahania i wątpliwości dotyczące obranej ścieżki zawodowej.

Autorzy przywołanych tekstów udowodnili, jak wartościowe dla prowadzenia badań dotyczących prywatnych uwarunkowań karier są różnego rodzaju źródła, począwszy od wspomnień, pamiętników, korespondencji, przez artykuły prasowe, na aktach notarialnych skończywszy. Szeroki wachlarz wykorzystanych materiałów stanowi niewątpliwy atut publikacji. Jako kolejną zaletę wydawnictwa wymieniałabym wspomnianą już interdyscyplinarność treści.

---

¹⁶ K. Raińska, *Wpływ kariery zawodowej kobiet na życie rodzinne w XIX wieku na przykładzie trzech wybitnych postaci: Marii Skłodowskiej-Curie, Marii Szymanowskiej oraz Elizy Orzeszkowej*, [w:] *ibidem*, s. 291–316.

¹⁷ A. Napierała, *„Będę pożyteczną... Wytrwam”*. *Kariera Teodory Krajewskiej (1854–1935) w świetle wspomnień i relacji prasowych*, [w:] *ibidem*, s. 329–342.

Poszczególne rozdziały plasują się na styku badań różnych dyscyplin naukowych, co moim zdaniem uatrakcyjnia całość publikacji. Jednak *Kariera w optyce prywatności*, jak każda inna praca, nie jest pozbawiona drobnych niedostatków. Artykuły różnią się od siebie pod względem objętości, co czasami przekłada się na poziom dociekań. W mojej opinii Autorzy niektórych tekstów mogli także pokusić się o sformułowanie ogólniejszych wniosków, aczkolwiek mam świadomość, że nie w każdym przypadku było to możliwe.

Konkludując, uważam, że dziewiąty tom *Życia prywatnego Polaków w XIX wieku* należy ocenić bardzo pozytywnie. Jego temat przewodni ma ponadczasowy charakter, a sposób, w jaki jest sformułowany, umożliwia rozpatrywanie go z różnych perspektyw. Autorzy zawartych w publikacji rozpraw przybliżają niepodejmowane dotąd zagadnienia społeczno-kulturowe bądź też rzucają nowe światło na znane i – jak mogłoby się wydawać – wyeksploatowane tematy. W prezentowanych tekstach pojawiają się cenne informacje umożliwiające poszerzenie dotychczasowego stanu wiedzy. Warte podkreślenia jest to, że sami badacze nie roszczą sobie prawa do wyczerpania analizowanych problemów. Przeciwnie, ich dociekania winny stanowić asumpt do dalszych prac.

ALEKSANDRA STANISZEWSKA
 UNIwersytet Łódzki / UNIVERSITY OF LODZ
 <https://orcid.org/0000-0002-3362-3031>

Bibliografia

OPRACOWANIA

- Chudecka M., *Prywatność w cieniu publiczności. Apolinary Kątski – wirtuoz skrzywiec carskiego dworu*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 117–129.
- Czerniecka-Haberko A., Studnicka-Mariańczyk K., *August Ostrowski – ziemianin, obywatel*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 255–268.
- Gumper M., *Polityk, kompozytor... ojciec – mniej znane oblicze Michała Kleofasa Ogińskiego, ukazane w listach do córki z lat 1827–1833*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 75–100.
- Kita J., *Nieudana kariera pierwszego łódzkiego przemysłowca*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 239–254.

- Kita J., Korybut-Marciniak M., *Kariera w optyce prywatności – wprowadzenie*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 7–16.
- Klemba U., *Życie prywatne i działalność naukowa Stanisława Szczepana Zaleskiego (1858–1923)*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 143–154.
- Lyszkowska A., „Każdego dnia cenię szlachetność i wzniosłość jego charakteru, świętość i piękno jego myśli”. *Zygmunt Krasiński w świetle listów żony Elizy z Branickich Krasińskiej*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 101–115.
- Marchlewicz K., *General Jan Nepomucen Umiński (1778–1851). Biografia jeszcze ciekawsza*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 19–28.
- Napierała A., „Będę pożyteczną... Wytrwam”. *Kariera Teodory Krajewskiej (1854–1935) w świetle wspomnień i relacji prasowych*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 329–342.
- Paduchowski W., *Między miłością braterską a samotnością – młodość Józefa Dietla, przysiężłego prezydenta miasta Krakowa*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 131–141.
- Raińska K., *Wpływ kariery zawodowej kobiet na życie rodzinne w XIX wieku na przykładzie trzech wybitnych postaci: Marii Skłodowskiej-Curie, Marii Szymanowskiej oraz Elizy Orzeszkowej*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 291–316.
- Rydz R., *Tatry i Zakopane – miejsce rekreacji i wypoczynku polskich elit w drugiej połowie XIX wieku*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 169–195.
- Załączny J., *Prywatność zdominowana przez służbę – życie prywatne w cieniu kariery rosyjskiego prezydenta polskiej Warszawy (w świetle jego dziennika)*, [w:] *Życie prywatne Polaków w XIX wieku*, t. IX (*Kariera w optyce prywatności*), red. J. Kita, M. Korybut-Marciniak, Łódź–Olsztyn 2020, s. 57–71.

NOTKA O AUTORCE:

Mgr Aleksandra Staniszevska – doktorantka w Szkole Doktorskiej Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Łódzkiego, asystent muzealny w Muzeum Miasta Zgierza.

Zainteresowania naukowe: historia Polski XIX w., historia kobiet, historia ziemianstwa, muzealnictwo, dydaktyka historii.

aleksandra.staniszevska@edu.uni.lodz.pl